

ปัจจัยจิตสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่นำไปสู่การตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่น

Psycho-Social Factors Contributing to Teenage Pregnancy Behavior

ญานันท์ ใจอาจหาญ¹, สุรสิทธิ วชิรขจร²

Yanan Chaiardharn¹, Surasith Vachirakajorn²

บทคัดย่อ

การวิจัยความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมที่นำไปสู่การตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่น ตามทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม เพื่อแสวงหาตัวทำนายที่สำคัญทางด้านจิตลักษณะและสถานการณ์ ลำดับความสำคัญของตัวทำนายพฤติกรรมที่นำไปสู่การตั้งครรภ์ คือ พฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ กลุ่มตัวอย่างคือ มารดาวัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 384 คน จากทุกอำเภอในจังหวัดลพบุรี โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มรวม และ 20 กลุ่มย่อย แบ่งตามลักษณะทางจิตสังคมของมารดาวัยรุ่น ผลการวิจัยถดถอยแบบพหุคูณ พบว่า ในกลุ่มรวม ตัวทำนายทางด้านจิตลักษณะ และ สถานการณ์ สามารถทำนายพฤติกรรมนี้ได้ ร้อยละ 14.7 โดยมีตัวทำนายที่สำคัญ คือ ความพร้อมในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากกลุ่มเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และความเชื่ออำนาจในตน นอกจากนี้ ยังปรากฏอีกว่า มารดาวัยรุ่นที่พักอาศัยบ้านคนอื่น จะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ แสดงถึง ตัวแปรด้านจิตลักษณะ และตัวแปรด้านสถานการณ์ของมารดาวัยรุ่นที่สามารถทำนายพฤติกรรมที่นำไปสู่การตั้งครรภ์ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดแนวทาง หรือนโยบายในการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่นได้

คำสำคัญ: พฤติกรรมนำไปสู่การตั้งครรภ์, ปัจจัยทางจิตสังคม, มารดาวัยรุ่น

Abstract

This research aimed to determine the relationship among psycho-social factors contributing to teenage pregnancy behavior. This concept was based on an Interactionism Model. The study investigated the contributing predictors of pregnancy behaviors which were behavior of pregnancy risks. Samples were 384 teenage pregnancy under 20 years of age from all

¹ ดุษฎีบัณฑิต, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

² รองศาสตราจารย์, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

¹ Graduated Student, The Graduated School of Social and Environmental Development, National Institute of Development Administration

² Associate Professor, The Graduated School of Social and Environmental Development, National Institute of Development Administration

districts in Lopburi Province. All data were analyzed and separated into 20 subgroups according to biosocial background. Results from Multiple Regression Analysis revealed that psychological trait, previous behavior, situational factors and psychological states could predict behavior of pregnancy risk at 54.6%. The important predictors were the readiness to avoid the risk behavior of sexual intercourse, peer influence of inappropriate behavior, love-supportive nature and internal locus of control. Furthermore, it was found that the teenage pregnancy who did not live with their parents trended to have pregnancy risk behavior. In conclusions, the result of this study revealed the psychological and situation factors of teenage pregnancy that could predict teenage pregnancy behavior which became the base line to apply direction or policy in order to prevent teenage pregnancy problems.

Keywords : Contributing to Pregnancy Behavior, Psycho-Social Factors, Teenage Pregnancy

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นประเด็นปัญหาที่ทุกประเทศให้ความสนใจ ในแต่ละปีสตรีวัยรุ่นคลอดบุตรทั่วโลก 14 ล้านคน ประมาณ 12.8 ล้านคนหรือมากกว่าร้อยละ 90 อยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา อัตราคลอดบุตรในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี เฉลี่ยทั่วโลกประมาณ 65 รายต่อสตรีวัยรุ่น 1,000 ราย สูงสุดในกลุ่มประเทศแถบแอฟริกา มีอัตราการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสูงที่สุดในโลก คือ 140 รายต่อวัยรุ่น 1,000 คน ทวีปเอเชียเท่ากับ 56 ต่อวัยรุ่น 1,000 คน สำหรับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ประเทศกัมพูชา และสาธารณรัฐเมียนมาร์ มีสถิติอยู่ที่ 65 คนต่อวัยรุ่น 1,000 คน หรืออินโดนีเซียมีประชากรมากที่สุดในภูมิภาค แต่มีสถิติเพียง 69 คนต่อวัยรุ่น 1,000 คน สำหรับสถานการณ์ของประเทศไทย การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี ในปี 2555 พบว่า สูงถึง 74 คนต่อวัยรุ่น 1,000 คน ซึ่งเป็นตัวเลขสูงที่สุดของประเทศในทวีปเอเชียและปัจจุบันตัวเลขเพิ่มขึ้นเป็น 90 ต่อวัยรุ่น 1,000 คน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ, 2555)

สถานการณ์การคลอดบุตรของวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปีของประเทศไทย ในปี 2552 มีอัตราการคลอดบุตรของวัยรุ่นที่อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 787,739 คน คิดเป็นร้อยละ 13.55 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ที่ร้อยละ 10 โดยสูงเป็นอันดับ 2 ของโลก และเป็นอันดับ 1 ของเอเชีย จากข้อมูลของกรมอนามัยพบว่า การมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 10 ในปี พ.ศ.2544 เป็นร้อยละ 40 ในปี พ.ศ.2552 และเริ่มมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุน้อยลงเรื่อยๆ และยังพบว่าอายุการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นไทยเริ่มตั้งครรภ์อยู่ที่ 13-15 ปี โดยอายุน้อยสุดมารดาวัยรุ่นที่คลอดบุตรอายุเพียง 10 ปี เท่านั้น นอกจากนี้ ข้อมูลจากงานวิจัยหลายแห่ง พบว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่ตั้งใจ เกิดจากการไม่ได้ป้องกันเมื่อมีเพศสัมพันธ์ (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2552)

จังหวัดลพบุรี เป็นจังหวัดที่มีอัตราการตั้งครรภ์ของมารดาวัยรุ่นที่คลอดบุตรใน 10 จังหวัดที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของประเทศ โดยปี 2551 พบมารดาวัยรุ่นที่คลอดบุตร จำนวน 1,286 คน คิดเป็นร้อยละ 16.49 อยู่ในอันดับ 8 ของประเทศ และในปี 2552 มารดาวัยรุ่นที่คลอดบุตร จำนวน 1,441 คน คิดเป็นร้อยละ 18.56 เป็นอันดับที่ 5 ของประเทศ

(กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่นำไปสู่การตั้งครกในมารดาวัยรุ่นเพื่อทราบถึงสาเหตุที่จะนำไปสู่การตั้งครก ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เป็นตัวกำหนด ซึ่งปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วย ปัจจัยทางจิตใจ ปัจจัยด้านสถานการณ์ และปัจจัยร่วมระหว่างสาเหตุทางจิตกับสถานการณ์ (Endler & Magnusson, 1977) ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่ สถานการณ์ (พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากกลุ่มเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และสัมพันธภาพในครอบครัว) จิตลักษณะเดิม (สุขภาพจิต ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน ความเชื่ออำนาจภายในตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์กับจิตลักษณะเดิม (ทัศนคติต่อพฤติกรรมการตั้งครก และความพร้อมในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์) เพื่อเป็นแนวทางกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหาการตั้งครกในมารดาวัยรุ่นของจังหวัดลพบุรี และป้องกันการตั้งครกซ้ำต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาว่าจิตลักษณะและสถานการณ์ร่วมกัน ทำนายพฤติกรรมที่นำไปสู่การตั้งครกในมารดาวัยรุ่นได้มากน้อยเพียงใด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ มารดาวัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี โดยมีเงื่อนไข คือ เป็นวัยรุ่นตั้งครกที่ไม่พึงปรารถนา ด้วยการสมรสหรือไม่ได้สมรส ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จากทุกอำเภอในจังหวัดลพบุรี จำนวน 433 คน (ตามหลักฐานการทะเบียนการฝากครรภ์

ของโรงพยาบาลทุกแห่งในจังหวัดลพบุรี ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2557) จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรทาร์โย ยามาเน (Yamamne, 1967) จากนั้น จึงสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนตามชั้นภูมิ (Proportional Stratified Sampling) โดยคำนวณจากจำนวนมารดาวัยรุ่นในระดับอำเภอ จากนั้น จึงทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในระดับตำบล (Sample Random Sampling) จากบัญชีรายชื่อมารดาวัยรุ่นที่มาฝากครรภ์ในแต่ละโรงพยาบาล โดยวิธีการจับฉลากแบบไม่ทดแทน จำนวน 384 ครั้ง จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 384 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามภูมิหลัง และแบบวัดจำนวน 10 ฉบับที่มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย แบบวัดแต่ละชุดได้ถูกนำไปทดสอบกับมารดาวัยรุ่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน ซึ่งแบบวัดทุกชุด มีการวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพรายข้อและหาคุณภาพแบบวัดแต่ละแบบวัดทั้งชุด รวมทั้งมีการคำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดแต่ละชุดด้วย ดังนี้

แบบวัดกลุ่มพฤติกรรมการตั้งครก ประกอบด้วย แบบวัดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครก พิสัยค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (ค่า t) ของแบบวัด 2.80 ถึง 10.11 พิสัยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมของแบบวัด (ค่า r) 0.23 ถึง 0.61 ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัด 0.842

แบบวัดกลุ่มสถานการณ์ ประกอบด้วย 3 แบบวัด ได้แก่ 1) แบบวัดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากกลุ่มเพื่อน ค่า t 2.84 ถึง 11.52 ค่า r 0.22 ถึง 0.74 ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัด 0.870 2) แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ค่า t 3.02 ถึง 11.17 ค่า r 0.25 ถึง 0.76 ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัด 0.875 3) แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว

ค่า t 2.93 ถึง 10.30 ค่า r 0.22 ถึง 0.71 ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัด 0.829

แบบวัดกลุ่มจิตลักษณะเดิม ประกอบด้วย 4 แบบวัด ได้แก่ 1) แบบวัดสุขภาพจิต ค่า t 2.45 ถึง 9.60 ค่า r 0.28 ถึง 0.62 ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัด 0.820 2) แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ค่า t 6.99 ถึง 8.76 ค่า r 0.40 ถึง 0.53 ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัด 0.845 3) แบบวัดความเชื่ออำนาจในตน ค่า t 3.37 ถึง 7.18 ค่า r 0.20 ถึง 0.50 ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัด 0.839 4) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ค่า t 4.11 ถึง 10.87 ค่า r 0.26 ถึง 0.64 ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัด 0.832

แบบวัดกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ ประกอบด้วย 2 แบบวัด ได้แก่ 1) แบบวัดทัศนคติที่ไม่เหมาะสมต่อพฤติกรรมการตั้งครรภ์ ค่า t 3.27 ถึง 10.67 ค่า r 0.22 ถึง 0.71 ค่าความเชื่อมั่นชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัด 0.876 2) แบบวัดความพร้อมในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ ค่า t 2.78 ถึง 11.44 ค่า r 0.24 ถึง 0.71 สำหรับค่าความเชื่อมั่น ชนิดสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัด 0.840

ลักษณะชีวสังคมและภูมิหลัง เป็นการถามข้อมูลทั่วไป เช่น อายุ รายได้ สถานภาพสมรส ของบิดามารดา การเลี้ยงดู การศึกษา เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ทำนายความสัมพันธ์ วิเคราะห์แบบการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis : MRA) แบบ Enter โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มรวมและ 20 กลุ่มย่อย แบ่งตามชีวสังคมภูมิหลัง คือ 1) อายุ (อายุน้อย กับอายุมาก) 2) การศึกษา (การศึกษาน้อยกับการศึกษามาก) 3) อาชีพ (นักเรียนกับประกอบอาชีพอื่นๆ) 4) จำนวนบุตร (บุตรคนเดียวกับมากกว่าสองคนขึ้นไป) 5) พักอาศัย (กับพ่อแม่กับบ้านคนอื่น) 6) การรับค่าใช้

จ่าย (จากพ่อแม่กับจากคนอื่น) 7) สถานภาพสมรส (พ่อแม่อยู่ด้วยกัน กับพ่อแม่แยกกันอยู่) 8) ฐานะทางการเงิน (เหลือเก็บกับไม่มีเหลือเก็บ) 9) การพูดคุยในครอบครัว (พูดคุยทุกเรื่องกับไม่สามารถพูดคุยได้เลย) 10) อบรมเลี้ยงดู (แบบเข้มงวดกับไม่เข้มงวด)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มมารดา วิจัยรุ่น ส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 57.20 ไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 40.2 และเป็นนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 23.8 ตามลำดับ โดยพักอาศัยอยู่กับครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 61.2 ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว พบว่าพ่อแม่อยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 64.0 มีการเลี้ยงดูแบบให้อิสระบ้าง ตักเตือนบ้าง คิดเป็นร้อยละ 75.0 สำหรับการมีเพศสัมพันธ์ พบว่า มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอยู่ในช่วงอายุ 14 – 16 ปี คิดเป็นร้อยละ 71.36 โดยมีเพศสัมพันธ์กับคนรัก เพื่อต้องการแสดงความจริงใจ คิดเป็นร้อยละ 49.8 ส่วนสาเหตุการตั้งครรภ์ เนื่องจากเกิดความผิดพลาดในการคุมกำเนิด คิดเป็นร้อยละ 32.7 และไม่ได้ป้องกันและคุมกำเนิด คิดเป็นร้อยละ 26.9 ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังพบว่า มีเพื่อนสนิทที่ตั้งครรภ์ก่อนอายุ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 68.9

2. ผลการทำนายพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ โดยใช้ตัวแปรจิตลักษณะเดิม สถานการณ์ และจิตลักษณะตามสถานการณ์เป็นตัวทำนาย

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาร้อยละการทำนาย ตัวทำนายที่สำคัญของตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ในกลุ่มรวม (ตาราง 1) พบว่า ตัวทำนายชุดที่ 1 คือ ชุดจิตลักษณะเดิม

และสถานการณ์ 7 ตัวแปร สามารถทำนายพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ได้ร้อยละ 43.2 โดยมีลำดับตัวทำนายที่สำคัญเรียงจากมากไปน้อย คือ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากกลุ่มเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสับสนุน สัมพันธภาพในครอบครัว และความเชื่ออำนาจในตน ซึ่งมีค่าเบต้า 0.49, -0.10, -0.12 และ -0.11 ตามลำดับ ซึ่งหมายความว่า เมื่อคะแนนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากกลุ่มเพื่อนเพิ่มขึ้น 1 คะแนน คะแนนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ จะเพิ่มขึ้น 0.49 คะแนน เมื่อคะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสับสนุน เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คะแนนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ จะลดลง 0.10 คะแนน เมื่อคะแนนสัมพันธภาพในครอบครัวเพิ่มขึ้น 1 คะแนน คะแนนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ จะลดลง 0.12 คะแนน และเมื่อคะแนนความเชื่ออำนาจในตน เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คะแนนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ จะลดลง 0.11 คะแนน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า มารดาวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสับสนุนน้อย มีสัมพันธภาพในครอบครัวน้อย และมีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ มารดาวัยรุ่นผู้นั้นยังมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์สูงด้วย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 20 กลุ่มย่อย พบว่า พิสัยร้อยละ ทำนายในกลุ่มย่อยอยู่ระหว่างร้อยละ 39.3 ถึงร้อยละ 50.0

เมื่อนำคะแนนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ มาทำการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ โดยมีตัวทำนายชุดที่ 2 คือ ชุดจิตลักษณะตามสถานการณ์เป็นตัวทำนาย ในกลุ่มรวม (ตาราง 1) พบว่า สามารถทำนายพฤติกรรมนี้ได้ร้อยละ 41.3 โดยมีลำดับตัวทำนายที่สำคัญเรียงจากมากไปน้อย คือ ความพร้อมในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ และทัศนคติที่เหมาะสมต่อพฤติกรรมตั้งครรภ์ มีค่าเบต้า -0.56 และ -0.11 ตามลำดับ ซึ่งหมายความว่า เมื่อคะแนนความพร้อมในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมี

เพศสัมพันธ์ เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คะแนนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ จะลดลง 0.56 คะแนน และเมื่อคะแนนทัศนคติที่เหมาะสมต่อพฤติกรรมตั้งครรภ์ เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คะแนนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ จะลดลง 0.11 คะแนน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า มารดาวัยรุ่นที่มีความพร้อมในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ต่ำ และมีทัศนคติที่เหมาะสมต่อพฤติกรรมตั้งครรภ์ต่ำ มารดาวัยรุ่นผู้นั้น ยังเป็นผู้มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์สูงด้วย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 20 กลุ่มย่อย พบว่า พิสัยร้อยละ ทำนายในกลุ่มย่อยอยู่ระหว่างร้อยละ 37.6 ถึง ร้อยละ 45.7

เมื่อนำคะแนนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ มาทำการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ โดยมีตัวทำนายชุดที่ 3 คือ การรวมชุดตัวทำนายที่ 1 และตัวชุดทำนายที่ 2 รวมเป็นตัวทำนายทั้งสิ้น 9 ตัวแปร ผลการวิเคราะห์ในกลุ่มรวม (ตาราง 1) พบว่า สามารถทำนายพฤติกรรมนี้ได้ ร้อยละ 54.6 โดยมีลำดับ ตัวทำนายที่สำคัญเรียงจากมากไปน้อย คือ ความพร้อมในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากกลุ่มเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสับสนุน และความเชื่ออำนาจในตน ซึ่งมีค่าเบต้า -0.36, 0.35, -0.13 และ -0.08 ตามลำดับ หมายความว่า เมื่อคะแนนความพร้อมในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คะแนนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ จะลดลง 0.36 คะแนน เมื่อคะแนนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากกลุ่มเพื่อน เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คะแนนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ จะเพิ่มขึ้น 0.35 คะแนน เมื่อคะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสับสนุน เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คะแนนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ จะลดลง 0.13 คะแนน และเมื่อคะแนนความเชื่ออำนาจในตน เพิ่มขึ้น 1 คะแนน คะแนนพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ จะลดลง 0.08 คะแนน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า มารดาวัยรุ่นที่มีความพร้อมในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์

ต่ำ ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จากกลุ่มเพื่อนมาก ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก สนิบสนุนน้อย และยิ่งมีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ มารดาวัยรุ่นผู้นั้น ยิ่งมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์สูงด้วย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 20 กลุ่มย่อย พบว่า พิสัยร้อยละทำนายในกลุ่มย่อยอยู่ระหว่าง ร้อยละ 49.0 ถึง ร้อยละ 59.3

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ยังปรากฏอีก ว่า ตัวทำนายชุดที่ 3 สามารถทำนายได้มากกว่า

ตัวทำนายชุดที่ 1 หรือชุดที่ 2 อย่างน้อยร้อยละ 5 ผลที่สนับสนุนสมมติฐานเช่นนี้ พบในกลุ่มย่อย 15 กลุ่ม คือ กลุ่มมารดาวัยรุ่นที่มีอายุน้อย อายุมาก การศึกษาน้อย ประกอบอาชีพอื่นๆ เป็นลูกคนเดียว พักอาศัยกับพ่อแม่ พักอาศัยกับคนอื่น ได้รับค่าใช้จ่ายจากพ่อแม่ พ่อแม่อยู่ด้วยกัน พ่อแม่แยกกันอยู่ การเงินมีเหลือเก็บ การเงินไม่มีเหลือเก็บ พวดยุคในครอบครัวไม่สามารถพูดได้เลย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด และการอบรมเลี้ยงดูแบบไม่เข้มงวด

ตาราง 1 ผลการทำนายพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ โดยใช้จิตลักษณะเดิม สถานการณ์ และจิตลักษณะตาม สถานการณ์ เป็นตัวทำนาย

กลุ่ม	จำนวน	ชุด 1 จิตลักษณะเดิมและสถานการณ์			ชุด 2 จิตลักษณะตามสถานการณ์			ชุด 3 รวม (1 และ 2)			% ความแตกต่าง
		%	ตัวทำนาย	ค่าเบต้า	%	ตัวทำนาย	ค่าเบต้า	%	ตัวทำนาย	ค่าเบต้า	
รวม	384	43.2	5,6,7,3	.49,-.10,-.12,-.11	41.3	9,8	-.56,-.11	54.6	9,5,6,3	-.36,-.35,-.13,-.08	11.4*
1. อายุน้อย	231	44.1	5,6,4,3	.52,-.18,-.12,-.10	41.4	9,8	-.50,-.12	53.5	9,5,6	-.35,-.33,-.18	9.4*
2. อายุมาก	153	46.2	5,4,6	.47,-.18,-.16	41.3	9	-.65	54.9	9,5,6,3	-.40,-.35,-.11,-.10	8.7*
3. การศึกษาน้อย	242	45.4	5,6,4,3	.55,-.15,-.14,-.10	45.7	9,8	-.53,-.17	53.8	9,5,7,3	-.36,-.39,-.12,-.08	8.4*
4. การศึกษามาก	142	50.0	5,7,4	.48,-.23,-.16	38.9	9	-.62	52.6	9,5,6	-.30,-.32,-.17	2.6
5. นักเรียน	208	49.8	5,6,4,3	.53,-.17,-.12,-.08	45.6	9	-.65	51.2	9,5,7,1	-.45,-.31,-.12,-.08	1.4
6. อาชีพอื่นๆ	176	39.3	5,4,6	.47,-.18,-.16	43.2	9,8	-.48,-.23	56.5	5,9,6	.48,-.34,-.11	17.2*
7. ลูกคนเดียว	198	45.0	5,6,4	.52,-.17,-.14	41.9	9,8	-.47,-.22	54.2	5,9,6,8	.41,-.30,-.15,-.12	8.3*
8. ไม่ใช่ลูกคนแรก	186	44.3	5,3,6,4	.45,-.14,-.15,-.11	42.3	9	-.66	52.2	9,5,7,3	-.39,-.37,-.12,-.12	9.2
9. อยู่กับพ่อแม่	247	41.5	5,3,6,4	.47,-.12,-.10,-.12	37.9	9,8	-.53,-.13	49.3	9,5,6,3	-.30,-.41,-.12,-.11	7.8*
10. อยู่กับคนอื่น	137	49.1	5,6,4,2	.54,-.21,-.19,-.13	47.4	9	-.70	59.3	9,5,7,2	-.43,-.39,-.22,-.11	10.2*
11. ค่าใช้จ่ายจากพ่อแม่	277	35.6	5,6,4,3	.49,-.15,-.10,-.10	42.6	9,8	-.56,-.11	50.5	9,5,6,3	-.31,-.37,-.10,-.08	14.9*
12. ไม่ได้จากพ่อแม่	107	44.7	5,7,4	.50,-.21,-.18	43.7	9	-.66	56.2	5,9,7	.39,-.34,-.17	11.5*
13. พ่อแม่อยู่ด้วยกัน	273	48.1	5,3,6	.48,-.19,-.10	44.5	9	-.67	54.0	9,5,6,3	-.30,-.33,-.12,-.10	5.9*
14. แยกกันอยู่	111	43.8	5,7,4	.53,-.21,-.18	38.4	9,8	-.49,-.16	51.9	5,9,7	.37,-.37,-.19	8.1*
15. มีเหลือเก็บ	179	44.9	5,4,6	.49,-.15,-.10	44.3	9,8	-.50,-.19	53.7	9,5,6,8	-.30,-.36,-.13,-.11	8.8*
16. ไม่มีเหลือเก็บ	205	47.0	5,7,4,6,3	.48,-.10,-.12,-.12,-.10	41.2	9	-.63	51.7	9,5,7,3	-.32,-.38,-.16,-.09	4.7*
17. พวดยุคทุกเรื่อง	274	46.3	5,3,4,6	.47,-.12,-.11,-.09	44.6	9,8	-.40,-.42	53.7	5,9,4,6	.35,-.32,-.13,-.09	7.4
18. พวดยุคไม่ได้เลย	110	42.1	5,6,4	.48,-.24,-.14	38.1	9	-.61	49.0	9,5,7	-.40,-.39,-.18	6.9*
19. เข้มงวด	119	45.5	5,6,4	.49,-.30,-.25	37.6	9	-.62	51.3	9,5,3,6	-.30,-.36,-.15,-.22	5.8*
20. ไม่เข้มงวด	265	46.3	5,7,4,6,3	.48,-.08,-.10,-.09,-.07	41.6	9,8	-.54,-.14	52.1	9,5,7,3	-.38,-.37,-.12,-.06	5.8*

หมายเหตุ: ค่าเบต้าทุกตัวมีนัยสำคัญที่ .05 และ * มีร้อยละแตกต่างตั้งแต่ร้อยละ 5.0 ขึ้นไป

1= สุขภาพจิต 2 =ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน 3 =ความเชื่ออำนาจในตน 4 =แรงจูงใจไปสัมฤทธิ์ 5 = การได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน 6 =การอบรมเลี้ยงดู 7 =สัมพันธ์ภาพในครอบครัว 8 =ทัศนคติต่อพฤติกรรมทางตั้งครรภ์ 9 =ความพร้อมในการหลีกเลี่ยง 10 =พฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ 11 =พฤติกรรมไม่คุมกำเนิด

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ยืนยันรูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของพฤติกรรมที่นำไปสู่การตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่น เป็นไปในลักษณะที่ว่าจิตลักษณะเดิม (สุขภาพจิต ลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์) สถานการณ์ (การได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และสัมพันธภาพในครอบครัว) และจิตลักษณะตามสถานการณ์ (ทัศนคติที่เหมาะสมต่อพฤติกรรม การตั้งครรภ์ และความพร้อมในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่นำไปสู่การตั้งครรภ์ สอดคล้องกับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) ที่ระบุว่า พฤติกรรมมนุษย์ที่แตกต่างกันนั้นเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ทั้งทางด้านจิตใจ และด้านสถานการณ์รอบตัว ตลอดจนเกิดจากอิทธิพลร่วมกันระหว่างจิตใจของบุคคลกับสถานการณ์ที่บุคคลเผชิญในปัจจุบัน (Endler & Magnusson, 1977) เนื่องจากพฤติกรรมบุคคลมีความซับซ้อน และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ถือว่าเป็นภาวะวิกฤติของชีวิตที่เต็มไปด้วยความเครียด วิตกกังวล นอกจากนี้ ผลกระทบจากปัญหาการไม่ยอมรับจากสังคม ด้านเศรษฐกิจการเงิน และการสร้างครอบครัวใหม่ เป็นต้น ทำให้วัยรุ่นไม่มีความสุขและไม่พึงพอใจในการตั้งครรภ์ (Ladewig, & Old, 1994)

จากการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุด้านสถานการณ์ พบว่า การได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของสิริมลธีระประทีป (2549) พบว่า วัยรุ่นที่มีพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม จะอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส ยังพบว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจต่อการใช้หรือไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ส่วนการอบรมเลี้ยงดู

แบบรักสนับสนุน และสัมพันธภาพในครอบครัว มีผลต่อความสำคัญต่อพฤติกรรมตั้งครรภ์เช่นกัน โดยพ่อแม่ที่อบรมสั่งสอนลูกเรื่องเพศน้อย ลูกจะปล่อยตัว ส่วนลูกที่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่มาก จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศน้อยและมีทัศนคติทางเพศแบบอนุรักษ์นิยม นอกจากนี้ ยังพบว่า วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี การอบรมเลี้ยงดูห่างเหิน ไม่เป็นมิตรหรือขัดแย้ง จะมีพฤติกรรมชอบเสี่ยงเช่นกัน (Steinberg, 1996) ดังนั้น ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า มารดาวัยรุ่นที่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย และมีสัมพันธภาพในครอบครัวน้อย เป็นผู้มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์สูงกว่ามารดาวัยรุ่นประเภทตรงข้าม

สำหรับปัจจัยเชิงเหตุทางด้านจิตลักษณะ เดิม นั้น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนำไปสู่การตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่นเช่นกัน พบว่า สุขภาพจิต ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตนสูง และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ และพฤติกรรมไม่คุมกำเนิดขณะมีเพศสัมพันธ์ ดังงานวิจัยของทองพูล บัวศรี (2550) พบว่า ผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนสูง มีความเชื่ออำนาจในตนสูง และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มักเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมน้อยกว่าบุคคลประเภทตรงข้าม รวมทั้งงานวิจัยของเกษม จันทรศร (2541) พบว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนสูง เป็นผู้ที่มีความชอบเสี่ยงน้อย และมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงมากกว่าเยาวชนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนต่ำ เช่นเดียวกับในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า จิตลักษณะตามสถานการณ์ ได้แก่ ทัศนคติที่เหมาะสมต่อพฤติกรรมการตั้งครรภ์และความพร้อมในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ มีผลต่อพฤติกรรมนำไปสู่การตั้งครรภ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. สามารถนำผลการวิจัย เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างชุดฝึกอบรมทางจิตลักษณะ เพื่อพัฒนาไม่ให้ตั้งครรภ์ซ้ำในมารดาวัยรุ่น เช่น มีการพัฒนาจิตลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นสามารถควบคุมตนได้ มีความเชื่ออำนาจในตน และมีแรงจูงใจในตนที่จะมีอนาคตที่ดี รวมทั้งรณรงค์ให้ครอบครัว ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพของครอบครัว และอิทธิพลของเพื่อน พร้อมทั้งปลูกฝังทัศนคติและความพร้อมในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ จะช่วยทำให้มารดาวัยรุ่นมีภูมิคุ้มกันทางจิต เป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดการตั้งครรภ์ซ้ำ เมื่อยังไม่พร้อม

2. ควรมีการวางมาตรการ หรือแนวทาง เพื่อให้มารดาวัยรุ่น มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ได้แก่ สร้างค่านิยม การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย คุ่มกำเนิดที่ถูกต้อง ประสานความร่วมมือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนในการสนับสนุนให้วัยรุ่นเข้าถึงการคุมกำเนิดที่เหมาะสม ให้บริการฝากครรภ์ และการให้บริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย กรณีที่วัยรุ่นไม่สามารถตั้งครรภ์ต่อไปได้ เพื่อลดภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย ตลอดจนมาตรการในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่สำคัญ ได้แก่ รณรงค์ให้ความรู้ในกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มผู้ปกครอง ครู ให้เข้าใจถึงพัฒนาการ พฤติกรรมของวัยรุ่น และให้วัยรุ่นเข้าถึงอุปกรณ์ป้องกันที่สำคัญ โดยทำงานเชื่อมโยงกับกระทรวงศึกษาธิการ และสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองว่าเป็นการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ ตลอดจน การให้ความรู้ด้านเพศศึกษา รอบด้านในสถานศึกษาทุกแห่ง

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2552). *สถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA). (2555). *รายงานทบทวนและสังเคราะห์ การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวี ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการทางเพศในประเทศไทย*. สืบค้นจาก <http://www.unfpa.org/public/>.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2554). *ระบบรายงานสภาวะการมีบุตรของวัยรุ่น*. สืบค้นจาก <http://www.m-society.go.th/document/statistic/statistic-5614.doc>.
- เกษม จันทรศกร. (2541). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการต้านทานการเสพยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทองพูล บัวศรี. (2550). *ปัจจัยเชิงเหตุแบบบูรณาการระหว่าง การฝึกรอบม ครอบครัว และจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมที่จะปรับตัวเป็นคนดีของเยาวชนกระทำผิดในบ้านกาญจนาภิเษก*. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี. (2557). *รายงานผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข*. ลพบุรี: สำนักงาน.
- สิริมล ธีระประทีป. (2549). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรักนวลสงวนตัวของ นักเรียนหญิงสายอาชีพศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Endler, N. S., & Magnusson, D. (1977). *Personality at the crossroad : Current Issues in interactionism psychology*. Hillsdale, NJ.: LEA Publishers .
- Ladewig, P. W., London, M. L., & Olds, S. B. (1994). *Essentials of maternal-newborn nursing*. Redwood City, Calif.: Addison-Wesley Nursing.
- Steinberg, L. (1996). *Adolescence* (2nd ed.). Boston, MA: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1967). *Statistics : An introductory analysis* (3rd ed.). New York : Harper and Row.